

בית כור פרק שביעי בבא בתרא קח.

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"א מהל' נחלות
ה א' סנה עשין טו
טו"ע ח"מ ק"י רבו סעיף
ז:

רבינו גרשום

אידי דרוח התריץ ו' טפחים ממשכת עצמה בתוך החרץ לאחריה וקופצת חוץ (א) סמוך לגדר ומשום הכי צריך בן חרץ עדיין שמתעב: אידי דקטין ג' טפחים קיימא החיה אשפתיה וקופצת לעבר אחר הלכך צריכי תרוייהו הדרן עלך האומר לחבירו בית כור יש נוחלין ונחלין אחרים הון עצמן מנחילין ממונם לירושין: האב את הבנים שהאב יורש את הבנים והבנים יורשין את האב: ליתני הבנים יורשין את האב תחלה. משום דתרי טמני איכא דהוה ליה למיתני הבנים את האב חרא משום דאתחילין לא (ז) מתחילין בפריענותא הוא שהבנים מתיים בחיי אביהן והאב יורשין שמנהג העולם שהבן יורש האב ולא האב את

(א) נלוויה י"ל וקופצת מחוץ על הגדר וכו'. או דל"ל וקופצת מתוך על הגדר. (ב) נראה דל"ל דאתחילין בפריענותא לא מתחילין דהאב את הבנים פורענותא הוא שהבנים יורשין וכו'.

יש נוחלין. ואילו נוחלין ומנחילין. איכא דוכתי דנקיט אדסליק מיניה ואיכא אדפתח זיה וזמנא נדרים (דף ז'): מפרש לה: **האב את הבנים והבנים את האב**. מיניה והאב את הבנים היינו בניו את האב שאם האב נחול את בנו אס כן בנו מנחילו ואם הוא מנחיל לבנו א"כ בנו י נחולו

ואור"י דאיתר למידק מיניה בניו ולא צנוט אע"ג דקתי לה צהדיא בצמוך מכל מקום תנא ליה הכא אגב אורחיה ולקמן נמי (ט) תניא למנות סדר נחלות וכן משמע בגמ' דקאמר הבנים את האב מנגל אמר קרא וכן אין לו הא יס לו זן זן קודם לכת משמע דמתני' לאקדומי זן לכת איצטריך אכל מרשע דקתי האב את הבנים ליכא למידק הכי דהאב מנחיל בניו ולא צנוט דהא לא מייטר ואם תאמר דקתי בני אחיות ודייק בגמ' עלה ולא צנוט אחיות אע"ג דלא מייטר ומתוך כך כריך לומר דמתני' איני יודע מי שנאה לימא דבנים לאו דוקא אלל הוא הדין צנוט אחיות שפיר כרבי זכריה זן הקצב זן אע"ג דתנא בגמ' בני אחיות ולא צנוט אחיות [זן] לומר דבדייתא פליגא אמתימין יודע מי שנאה ואור"י דקיס ליה דבדייתא נשנית על המשנה לפיכך דייק מיניה ועוד אומר ר"י דכיון דבנים את האב אייתר למידק בניו ולא צנוט אית לן

הדרן עלך בית כור

יש נוחלין ומנחילין ויש נוחלין ולא מנחילין ומנחילין ולא נוחלין לא נוחלין ולא מנחילין ואלו נוחלין ומנחילין "האב את הבנים והבנים את האב והאחין מן האב נוחלין ומנחילין האיש את אמו והאיש את אשתו ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין האשה את בניה והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא נוחלין והאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין: **גמ'** מאי שנא דקתני האב את הבנים ברישא ליתני הבנים את האב ברישא חרא דאתחילי בפריענותא לא מתחילין ועוד

למימר דכולהו בניו דמתני' דוקא ולא צנוט לקדום: **ואחין מן האב**. הקשה ר"י אמאי לא קתני אחי האב נוחלין ומנחילין שהן כמותין נמי בפריעה¹ ויתרין משום דאחי האב זכר וכל שאר זכר נפקי מהנך האב את הבנים והבנים את האב והאחין מן האב דכיון שנודע שהבנים קודמין ואחר הבנים האב ואחר האב אחין הרי אחי האב נפקי מכלל זה על ידי משמוש דלם היה האב קיים היה יורש (ט) ועכשיו שאינו קיים הרי הוא יורש בקבר להגמיל לבנו שהוא (ס) אחי (אציו) של מת ומשמוש שמינין מדתנן בצמוך בני אחות שנמחלה בקבר נכסי אחיה לבנה² וא"כ אס כן אחין מן האב נמי לא ליתני דשמעינן ליה מהאב את הבנים על ידי משמוש נחלה שהאב יורש את בנו להגמיל לשאר בניו הקיימין שהן אחי המת ויש לומר דנקט (י) אגב דבעי למיתני אחים מן האם לא נוחלין ולא מנחילין דהואהו איצטריך למיתני אע"ג דתנא האשה אינה נוחלת את בנה סד"א נהי דאינו יורש אחיו מן האם מכה אמו מכה אחי האב אמינא דירש דכתיב ונתתם את נחלתו לאחיו לא שנה מן האב ולא שנה מן האם וכי תימא דמכל מקום לא איצטריך למיתני דשמעי' מרשע דקתני אחין מן האב דוקא ולא אחין מן האם איצטריך דהוה אמינא אחין מן האב לרבותא נקט אף על פי שאין כל כך ודאין כמו אחין מן האם ואם תאמר אס כן אחי האב נמי ליתני אגב אחי האב דסיפא ויש לומר דלא הוי תני אחי האב מו לא הוה כריך למיתני אחי האם דמכלל אחי האב שמעינן להו ועוד דלא שייך למיתני אגב אחי האם דהיא גופה משנה דלא כריכא היא כדדייקין בגמ' דהיינו בני אחות: יוכל

מנחילין את בן אחותם ולא נוחלין. ואי נמי גרסינן בני אחיות (ה) איכא לפרושי בצני אחיות כלומר בני אחיותיו של אדם נוחלין אותו אבל לא מנחילין דהוא אינו יורשן: **האשה את בניו והאשה את בעלה כו'**. בגמ' [סח] פריך דהיינו נמי הך צבא דנוחלין ולא מנחילין דמהיהא שמעינן לה דהיינו הך: **לא נוחלין ולא מנחילין**. זה למה אלא קרובי אציו של זה ואציו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירשום זה את זה הג"מ כשאין קרוב למת מזה. גם הנהו קרובים דקתני זבן לא נוחלין ולא מנחילין כגון קרובים שמנד האם הני מיילי שיש קרובים מצד האב היורשין אותו וקרובים לו יותר מקרובי האם ואע"פ שגם אמו ממשפחת אציו אבל אס אמו קרובה לו מצד משפחת אציו ואין לו קרוב מאציו שקרוב לו כמו אמו אז האם יורשת את הבן ואם אין האם צמיס קרובי האם יורשין אותו דהוי ליה משפחת אב דמכה קרובת אציו באין ליורשו כגון ראובן שגשא סרח בת אשר וילדה לו נפתלי ונתת נפתלי צבא בניו הרי ראובן אציו יורשו ואם אין לו אב ונתתם את נחלתו לאחיו של נפתלי ואם אין לו אחין ונתתם נחלתו לאחי אציו דהיינו אשר אציו אמו ואם אין לו אחין לאציו דאין אשר קיים ונתתם את נחלתו לקרוב אליו נמלאת סרח דהיינו בני אשר אז צנוט אשר אס אין לו בניו דהיינו סרח יורשת את בנה: **גמ'** מאי שנא דתני. ברישא דמתני' האב נוחל את הבן ומנחיל והלא צעת שנוחל האב לבנו נמלא שמת הבן צחיי האב ולא הניח הבן ההוא זרע וירשו לפיכך אציו יורשו וזו קללה היא כשארם מת צבא בניו וגם כשהאב רואה צמימת בנו והיה לו לתנא דמתנימין לפתוח הבן נוחל את האב שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו כדכתיב (בראשית מו) ויוסף ישית ידו על עיניך הבטיחו שיקברוהו בנו: ועוד

כדי שלא תהא חיה קופלת. על הגדר איצטריך חריץ וזן חריץ: **ולעצמי חריץ**. דהשתא נמי לא קפלה שהחריץ מרחיקה מן הגדר: **איירי דרווח**. ששה טפחים נכנסת לתוכו ומשכת מעט לאחוריה וקופצת: **קיימא אשפסיה**. החילוניה: הכי גרסינן כמה זין חריץ לזן חריץ טפח. ומסקנא דבדייתא הוא:

הדרן עלך בית כור

יש. קרובים שנוחלין את קרוביהם כשמתים וגם אס אס הם מתים מנחילין להם את ממונם דהיינו ששניהם נוחלין זה את זה. והאי דלא קתני יש נוחלין זה את זה היינו משום דבעי למיתני סיפא נוחלין ולא מנחילין תנא נמי רישא נוחלין ומנחילין: **ויש שנוחלין**. את קרוביהם אבל אס ימותו הם אין מנחילין לאותן קרובים שהן מורשיהון: **מנחילין ולא נוחלין**. הם אותם דאמרנו צהו נוחלין ולא מנחילין מכלל דאין שאלו נוחלין אותם ולא מנחילין לכן מיקרו מנחילין ולא נוחלין. ובגמ' [קיד:] מפרש למאי איצטריך הך תרי צבי דהא חרס נפקא ממכלל חפירתה: **כמה נוחל את הבנים וגם מנחיל להם וכגון שאין לאותן הבנים זרע** אז נוחל אותם האב אבל אס יש להם בניו הם קודמין לוקנס דמפרש בגמ' [ע"ז:] **והבנים את האב**. נוחלין ומנחילין: **והאחין מן האב**. כגון ראובן ויוסף בני יעקב אע"פ שהן מלאה ומרחל יורשים זה את זה בצביל שהן אחין וכגון שמת יעקב אציהן אבל אס יעקב קיים הוא קודם הבן ואין להם בניו. ודוקא אחין מן האב דמשפחת אב קרויה משפחה כדילפינן כו' א' [קט:] **האיש נוחל אס אמו**. אבל לא מנחיל שהרי קרובי האב יורשין אותו דמשפחת אס אינה קרויה משפחה [סז:] **והאיש את אשמו**. נוחל אותה כדנפקא לן בגמ' [קא:] **ה"ג** בסדר המשנה **ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין**. דבן נוחל את אחות אמו שהרי הוא צא מכה האם ואילו מתה דודתו בחיי אמו יורשתה וגם הוא יורש את אמו נמלא שצאו לידו נכסי דודתו: **ולא מנחילין**. דכשמת הבן אינו מנחיל לאחות אמו אלא לקרובי אציו דמשפחת אס אינה קרויה משפחה ועוד דאחות אמו היא צבא מכה אחותה שהיא אמו של זה ולא האם יכולה ליורשו כדאמרן האיש את אמו נוחל ולא מנחיל קל וחומר שהיא לא תירש את בן אחותה. ובאחיות מן האב מיירי אבל אחיות מן האם אין נכדה בן אחותה יורש אותה דמשפחת אס הוא. ל"א ובני אחות בני אחותו של ראובן כגון בני דינה נוחלין אותו שהרי דינה יורשת את ראובן אחיה ובניה באין מכה אבל לא מנחילין לראובן שהרי ראובן מכה אחותו דינה צא לירש אותן והלא דינה עגמה אין יורשתן כדאמרן דהאס אינה נוחלת את בנה אלא קרובי צעלה של דינה יורשין את בניה דמשפחת אב יורשת ולא משפחת אס. וזה נראה דבעי משום דקתני סיפא האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא נוחלין וכל הך תלתא שמעינן להו מהנך תלת דהך צבא דנוחלין ולא מנחילין כדאמרין בגמ' [קיד:] דהיינו הך דקפריך בגמ' דאחי האם היינו דבני אחות והלכך גרסי' בני אחות דהיינו נמי דאחי האם מנחילין את בן אחותם ולא נוחלין. ואי נמי גרסינן בני אחיות (ה) איכא לפרושי בצני אחיות כלומר בני אחיותיו של אדם נוחלין אותו אבל לא מנחילין דהוא אינו יורשן: **האשה את בניו והאשה את בעלה כו'**. בגמ' [סח] פריך דהיינו נמי הך צבא דנוחלין ולא מנחילין דמהיהא שמעינן לה דהיינו הך: **לא נוחלין ולא מנחילין**. זה למה אלא קרובי אציו של זה ואציו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירשום זה את זה הג"מ כשאין קרוב למת מזה. גם הנהו קרובים דקתני זבן לא נוחלין ולא מנחילין כגון קרובים שמנד האם הני מיילי שיש קרובים מצד האב היורשין אותו וקרובים לו יותר מקרובי האם ואע"פ שגם אמו ממשפחת אציו אבל אס אמו קרובה לו מצד משפחת אציו ואין לו קרוב מאציו שקרוב לו כמו אמו אז האם יורשת את הבן ואם אין האם צמיס קרובי האם יורשין אותו דהוי ליה משפחת אב דמכה קרובת אציו באין ליורשו כגון ראובן שגשא סרח בת אשר וילדה לו נפתלי ונתת נפתלי צבא בניו הרי ראובן אציו יורשו ואם אין לו אב ונתתם את נחלתו לאחיו של נפתלי ואם אין לו אחין ונתתם נחלתו לאחי אציו דהיינו אשר אציו אמו ואם אין לו אחין לאציו דאין אשר קיים ונתתם את נחלתו לקרוב אליו נמלאת סרח דהיינו בני אשר אז צנוט אשר אס אין לו בניו דהיינו סרח יורשת את בנה: **גמ'** מאי שנא דתני. ברישא דמתני' האב נוחל את הבן ומנחיל והלא צעת שנוחל האב לבנו נמלא שמת הבן צחיי האב ולא הניח הבן ההוא זרע וירשו לפיכך אציו יורשו וזו קללה היא כשארם מת צבא בניו וגם כשהאב רואה צמימת בנו והיה לו לתנא דמתנימין לפתוח הבן נוחל את האב שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו כדכתיב (בראשית מו) ויוסף ישית ידו על עיניך הבטיחו שיקברוהו בנו: ועוד

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ולא מנחילין וכו' ואי נמי גרסינן בני אחיות. י"ב אכל לקמן בדף ק"ד ראש ע"ב פירש בע"א: (ב) תנא ד"ה האב וכו' ולקמן נמי תנא ליה למנות: (ג) ד"ה ואין וכו' היה יורש לבנו ועכשיו שאינו קיים הרי הוא יורש בקבר להגמיל לאחיו שהוא אחי אציו: (ד) ב"א דנקט לה אגב:

מוסף תוספות

א. [נ] אמאי איצטריך למיתני הבנים את האב. רמב"ם ב. ג. נ"א וכו' כיון דאחי האב כתיב בהדיא לא קתני והא אחין דכתיב וקתני ר"ן ג. עיין בגמ' דתמה א"כ למה כתב מה שמקרי.